

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието, храните и горите

Българска агенция по безопасност на храните

ПЕРИОДИЧЕН БЮЛЕТИН ПО растителна защита

за периода до 30 септември 2019 година

СОФИЯ, 2019

ПШЕНИЦА И ЕЧЕМИК

Реколта 2019 - 2020 г.

За гарантиране на добри добиви при отглеждането на пшеницата и ечемика и производството на безопасна земеделска продукция, е важно съблюдаване принципите на интегрираната растителна защита, с цел опазването на културите от вредители и устойчива употреба на продуктите за растителна защита. Интегрираната система за контрол включва:

Агротехнически дейности:

Подходящо сеитбообръщение

Да се спазва сеитбообръщение, тъй като се намалява плътността от вредители в почвата и на растителните остатъци - видовете базично и кореново гниене, почвообитаващи неприятели. При неспазване на правилно сеитбообръщение масово се размножават *житни бегачи, житари, червено житно комарче, житни цикади, пшениченият трипс, житни мухи, житни стъблени и листни оси, житна стъблена нощенка* и др. При монокултурно отглеждане на есенници, житният бегач нанася сериозни повреди и се налага използването на химични средства. Този неприятел не представлява опасност, ако не се засяват житни след житни.

Най-подходящи предшественици са бобовите култури и по-специално - люцерната и детелината. Могат да се използват като добри предшественици още рапица, слънчоглед, тютюн, зеленчукови култури от сем. Тиквови (тикви, дини, пъпеш).

Неправилното сеитбообръщение е предпоставка за трайно настаняване на устойчивите и слабо чувствителни на хормоноподобни хербициди видове -

лайка, лепка, видовете подрумче, див мак и др., както и увеличаване на площите в страната заплевелени с едногодишните житни плевели като *див овес, лисича опашка, ветрушка, пиявица и др.*

Добра обработка на почвата

Да е съобразена с вида на предшественика, за да се осигури

качествена сеитба, дружно поникване и развитие на по-устойчиви на

вредители растения. При дълбоката оран се заравят и по-бързо минерализират растителните остатъци, регулира се плътността на редица неприятели, както и степента на заплевеляване с коренищни и кореново-издънкови плевели. При заплевеляване с многогодишни плевели предсеитбената обработка да се извърши на 20-22 см, а при силно засушаване на 15-16 см. Обработките да се правят с плуг или култиватор с подрязващи органи, а не с дискови оръдия или фрези. До сеитбата да се извърши култивиране или дисковане, за да се унищожават периодично новите издънки от плевелите.

Числеността на *житните мухи, пшениченият трипс, житните бегачи, житните бълхи и цикади, обикновената полевка и др.* се увеличава при минималните обработки на почвата и директни сеитби. След прибирането на реколтата е необходимо площта да се изоре на 20-25 см. Това важи и за площи силно заплевелени с едногодишни житни плевели.

Избор на сорт

Да не се допуска отглеждането само на един сорт в земеделското стопанство и на големи площи. Да се засяват най-малко 2-3 сорта с различна устойчивост към болести и различна продължителност на вегетационния период.

Срокове на сеитба

Те имат важно значение в успешната борба с вредителите. При много ранна сеитба, съчетана с влажна и топла есен има опасност от прерастване на посевите, преди настъпване на зимата и по-силно нападение от *кореново гниене, ръжди, брашнеста мана, вирусни болести, житни мухи, листни въшки, цикади, ларви на житен бегач, полевка*. Късните посеви са по-слаби и сравнително трудно понасят неблагоприятните метеорологични условия през зимния период, като нараства вероятността от измръзване, изтегляне и не добро гарниране на засетите култури. Оптималния срок на сеитба за Северна България е от 25 септември до 15 октомври, а за Южна България от 1 до 20 октомври за Южна България.

Сеитбена норма и дълбочина на засяване

Продуктивността на посевите се определя от гъстотата на сеитба.

Сеитбената норма трябва да бъде съобразена с едрината на семената, сортовите особености и възможностите за братене. Посевите са добре гарнирани и по-слабо се нападат от *житни мухи*,

житни стъблени оси, вредна житна дървеница, житни цикади, листни въшки и др., при оптимална сеитбена норма. Разредените и изостанали в развитието си посеви се нападат от *листни въшки и цикади*. По-гъстите посеви са нападат често от *брашнеста мана, ръжди, кореново гниене и др.*

Растенията поникват бързо и дружно при оптимална дълбочина на сеитба (5-6 см), което намалява повредите от почвени патогени по семената и кълновете. При по-дълбока сеитба поникването е забавено, неравномерно, кълна остава по-дълго в почвата и се напада в по-голяма степен от почвени патогени и неприятели. По-плиткото засяване не позволява да се образува добра коренова система и растенията остават по-податливи на измръзване и изтегляне.

Видова и сортова структура

Подборът на отглежданите сортове има съществено значение за степента на нанесената повреда и за стопанската вреда. В зависимост от почвено-климатичните условия, за всеки район се подбират най-подходящите сортовете. Отглежданите сортове трябва да бъдат не само високопродуктивни и адаптивни към месните условия, но и устойчиви или толерантни към септориози, ръжди, брашнеста мана и др. За сеитба трябва да се използват само първокачествени семена от апробирани семепроизводствени посеви. Недопустимо е да се използва за посев семе от общи посеви с неизвестно здравно състояние.

Балансирано торене

В зависимост от запасеността на почвата да се тори с азот, фосфор и калий, за да се осигури развитието на здрави, по-

устойчиви на болести растения. Едностранното азотно торене повишава чувствителността на растенията към брашнеста манна и видове ръжди, базично

и кореново гниене и други болести, които и

от нападение от листни въшки, житни пиявици, житни мухи, житни стъблени и листни оси, пшеничен трипс и др. неприятели. Най-точно торовите норми могат да бъдат определени след почвен анализ.

Растителнозащитни дейности:

Третиране на семената за посев

Качественото третиране на семената за посев с фунгицид преди сеитбата е задължително мероприятие, което ще намали първоначалното количество от патогени и ограничи развитието на редица опасни болести, които се пренасят със семената - **твърда, праховита главня и фузариоза по пшеницата, праховита главня и ленточна болест по ечемика**. Необходимостта от третиране се установява чрез лабораторен анализ, на базата на който се избира подходящ продукт.

Третирането да се извършва само с изправна, специализирана техника, която да осигури:

- ✓ равномерно разпределение на работния разтвор върху семето и добро качество на покритие;
- ✓ точно дозиране на разтвора, което води до икономия на продукт;
- ✓ висока производителност и срочно извършване на третирането;

- ✓ по-голяма безопасност за здравето на работниците, извършващи третирането на семената;
- ✓ забранено е ръчното третиране, чрез "лопатиране".

Третирането на семена да се извършва от лица, които притежават сертификата по чл. 83 от Закона за защита на растенията, с право да използват продукти за растителна защита от професионална категория на употреба и под контрола на лице с висше образование в областта на аграрните науки, с професионално направление "Растителна защита" или "Растениевъдство".

Твърда (обикновена, мазна) главня - /Tilletia foetida (syn. T. levis)/

Проявлението на болестта се наблюдава след фаза цъфтеж на пшеницата, под формата на сивозеленикаво оцветяване, като растенията

изостават в развитието си. Характерни са по-рехавите класове, отворени плеви и широко разперени осили, а зърната са поиздути и по-тъмнозелени, в сравнение със здравите. При узряване зърната покафеняват, по-дребни са, закръглени, без характерната надлъжна бразда по тях. Те са превърнати в соруси, от които при натиск излиза черна, главнива маса от телиоспори, които издават миризма на развалена риба, поради съдържащото се в тях вещество триметиламин. По време на жътва главниците зърна се разрушават и разпрашават и попадат върху семенната обвивка на здравите зърна. При сеитбата, с поникването на семената покълват и телиоспорите и заразяват младите поници. Ако семената се засеят

нетретираните загубите може да са значителни.

Праховита главня /*Ustilago tritici*; *Ustilago nuda*/

След поникването заразените растения изпреварват в развитието си здравите, а през пролетта растежът им се редуцира и във фенофаза

изкласяване те са по-ниски от

здравите. Признаците на болестта се наблюдават по време на изкласяване, когато от влагалището на флагелния лист се показва изцяло разрушен и превърнат в черна главнива маса клас. В началото класа е покрит с финна сребриста и прозрачна ципа, която по-късно се разкъсва и телиоспорите се разпрашават и разнасят от вятъра и заразяват, а оголеното вретено на класа остава да стърчи. По време на цъфтежа спорите попадат върху близалцата покълват и образуват хифи, които се разрастват и достигат до щитчето и зародиша на формиращото се зърно. Това не пречи на нормалното нарастване и наливане на зърното. По време на неговото узряване стените на хифите се удебеляват и преминават в състояние на покой. Устойчиви са на неблагоприятни условия и остават жизнеспособни повече от 3 години. Праховитата главня се развива интензивно при сравнително хладно и влажно време, фактори които удължават цъфтежа.

Ленточна болест по ечемика /Drechslera graminea/

Болестта може да се прояви още през есента върху отделни растения, но типичните симптоми се наблюдават през

пролетта. Върху листата, от основата към върха се развиват светложълти ивици, които постепенно се удължават между жилките и се сливат. В периода на изкласяването ивиците покафеняват, листата изсъхват и се нацепват по дължина. При влажно време се покриват със съжлив налеп. Част от болните растения загиват преди изкласяване, а друга част изкласяват, но класовете са стерилни. По време на цъфтежа и наливане на зърното върху петната се образуват спори, които се разсейват и покълват върху класа. Мицелът на гъбата се развива дифузно между плевите и семенната обвивка, като по-късно се образуват спори (геми) с дебели

стени, които осъществяват първичните заразявания на младите растения.

Ниската температура и влага при поникването на семената удължават покълването и благоприятстват заразяването с ленточна болест.

Фузариено кореново гниене /Fusarium graminearum/

При сеитба на заразени семена те не покълват или по кълновете и пониците на младите растения се развива светлокафяво

гниене, в резултат на което растенията загиват и посевите се разреждат. В периода на

изкласяване основите на стъблата, подземните възли и корените потъмняват и почерняват. Върху нападнатите органи

се развива бял до розов плесенов налеп, а тъканите се оцветяват светлочервено. Болните растения образуват малък клас, с недоизхранени и спарушени зърна. При силно нападение се развива белоклесие. Топлото и умерено влажно време благоприятстват появата на болестта. Развитието на патогена се ограничава при спазване на правилно сеитбообръщение и унищожаване на растителните остатъци. Гъбата се запазва като мицел в растителните остатъци и семената. Склероциите са другата форма на заразата в почвата.

Обикновена полевка /*Microtus arvalis*/

Високата размножителна способност на полевката обуславя и нейната голяма вредност.

Неприятелят развива от 5 до 8 поколения, като всяко поколение има четири възрасти. Численото съотношение на отделните възрасти е важен показател за жизнеността на популацията. Динамиката на размножаването се определя от абиотичните, биотични и антропогенни фактори. Високите температури през лятото и отсъствието на зелена сочна растителност преустановяват размножаването на неприятеля. Най-плодовити са популациите, които обитават люцерновите посеви. Размножителният период се възстановява с поникването на житните посеви, понижаване на температурите и възможността да се хранят със зелена

растителност. В поникващите пшеничени растения се съдържа веществото б-метоксибетаказолин, което стимулира плодовитостта на женските индивиди. Когато покълването на растенията е при по-ниски температури и по-къс светлинен ден, количеството на това вещество е завишено и се наблюдава повишаване числеността на неприятеля.

Да се наблюдават с предимство новозасятите посеви с есенници, които са в съседство на крайпътните ивици, каналите, люцерните, ливадите и овощните градини, откъдето полевката мигрира да търси за храна свежа листна маса.

Необходимо е извършване на редовни обследвания, за оценка на плътността и състоянието на популациите на полевката. Обитаемите колонии се разпознават като изхвърлена пръст до отвора, който е добре изладен, с наличие на извержения и вмъкнати зелени листа, добре утъпкани пътечки и тунелчета, които водят до отвора.

При силно заплевеляване на стърнищата (наличие на свежа растителност), както и при неизвършване на навременна и качествена дълбока оран, която да разруши колонии на вредителя, популационната плътност на неприятеля се увеличава.

Превантивни мерки за въздействие и влошаване на условията за съществуване на полевката и за регулиране плътността и са:

- дълбока оран за разрушаване на гнездата;
- силно нападателите стърнища да не се засяват през есента, а да се оставят да зимуват като угар;
- по-силно нападателите полета да се засяват възможно по-късно;

- да не се засяват рапица и есенни житни в площи, граничещи със силно нападнати люцерни и пустеещи земи.

Борбата срещу полевката да се изведе, чрез залагане на регистрирани отровни примамки, при установен **праг на икономическа вредност - над 2 броя активни колонии на дка.**

Забележка: За опазване на околната среда от замърсяване, натравяне на птици, ползени дивеч и селскостопански животни, готовите примамки да се залагат в обитаваните ходове, като отворите да се притъпкват. Площното разхвърляне на примамки е забранено.

Борба с плевелите

За получаване на добре гарнирани и конкурентноспособни на плевели посеви, е необходимо освен провеждане на правилни агротехнически дейности и химичен контрол на плевелите.

При подходящи условия есенното внасяне на почвени хербициди за борба срещу житните и широколистни плевели дава възможност на засетите култури да се развиват в отсъствие на конкурентна среда и се създават необходимите условия за проявление на техния биологичен потенциал. Много е важно площите, които ще се третират с почвени хербициди да са много добре обработени. В зависимост от вида на заплевеляването и от предшественика, след сеитба, преди поникване, могат да се внесат хербициди регистрирани срещу **едногодишни житни плевели и някои широколистни плевели, в т.ч. слабочувствителни на хормоноподобни хербициди - лисича опашка, житна пиявица, див овес, ветрушка, подрумче, овчарска торбичка, синап, лепка, лобода, пипериче, синап, дива ряпа и др.**

РАПИЦА

За успешното презимуване и развитие на рапицата реколта 2019 – 2020 г., е необходимо прилагане на подходящи агротехнически и химични дейности.

Агротехнически дейности:

Подготовка на площите за сеитба

Дребните семена на рапицата изискват отлично подготвена почва. Подходящата дълбочина на оран е 15-18 см, с брануване. При суха почва да се дискова в две посоки, за да не се допуска образуването на буци. Преди сеитбата почвата се бранува и валира, с цел формиране на гладка повърхност и твърдо легло за семената, което позволява капилярно покачване на вода до семената и дружното им поникване.

Правилен сеитбооборот

Добри предшественици на рапицата са пшеницата и ечемика, ранните картофи и едногодишните фуражни култури. Пшеницата е добър предшественик, но има и такива условия, които налагат да се внимава. Например, при третиране на пшеница с хербициди съдържащи активното вещество медсулфурон, суша и рН на почвата над 6,8 е необходимо да изминат 120 дни от внасянето на хербицида до сеитбата на рапицата. В противен случай се препоръчва дълбока оран на 25-30 см.

Дълбочина на сеитба

Дълбочината на сеитба при рапицата е от голямо значение, тъй като тя е дребносеменна култура. Семената при нормални условия трябва да се засят на дълбочина 1-2 см, с добър контакт между семето и почвата. При по-леки почви и по-сухи условия дълбочината трябва да

се увеличи, но не повече от 4 см. Преди и след сеитба площите да се валират с лек валяк.

Гъстота на сеитба

Посевната норма е от основно значение за добива. При по голяма гъстота на посева, през есента се наблюдава издължаване на стъблото и по-слабо развита коренова система, което намалява студо и сухоустойчивостта ѝ. Посевът става по-чувствителен на болести и неприятели. При по-малка гъстота на посева се повишава опасността от заплевеляване.

Срок на сеитба

Тъй като в периода края на август началото на септември обикновено времето е сухо, да не се избързва със сеитбата, тъй като посевите поникват неравномерно, растенията имат по-дълго развитие, могат да прораснат и да измръзнат през зимата. Зимната маслодайна рапица се засява 10-14 дни преди сеитбата на зимните житни култури. По-късната сеитба от своя страна не позволява на растенията да оформят розетка от 8-10 листа до настъпване на зимата и да се закалят достатъчно, което също води до измръзване на голяма част от посевите. Степента на презимуване зависи от закаляването на растенията в предзимния период. Добре закалените растения издържат до - 25°C, при снежна покривка повече от 5см.

Изисквания към топлината

Минимална температура за поникване на семената е 2-3°C. При оптимална температура от 14-15°C, семената поникват за 4-6 дни. Един месец след поникване растенията образуват розетка

от 6-8 листа. Преди прекратяване на вегетацията растенията трябва да са развили от 6-8 до 10 листа. За успешното презимуване на рапицата дължина на корена да е над 20 см, с диаметър на кореновата шийка над 8 мм и върха на нарастване да е под почвената повърхност.

Изисквания към влагата

При поникването и първите фази от развитието на рапицата съдържанието на влага в почвата е решаващо. При недостатъчно влага в повърхностният почвен слой по време на сеитба, семената остават дълго време в почвата без да поникнат. Излишната влага обуславя образуването на почвена кора и създава проблеми с аерацията на почвата. За да покълне рапичното семе се нуждае повече от газообразна форма на водата (пара), отколкото от течна. Само 15 % от цялото количество вода нужна за покълване е в течната форма. Валирането на почвата е много важно агротехническо мероприятие и спомага за дружното поникване на семената, намалява изпарението и осигурява повече газообразна форма на вода.

Изисквания към светлината

Рапицата не понася засенчване. Промяната в дължината на деня определя преминаването от вегетативна към репродуктивна фаза. При скъсяване на деня вегетативната маса на растенията се увеличава.

Изисквания към почвата

Най-подходящи типове почви за отглеждане на рапицата са богатите на хумус и калций, които не се склонни към преовлажняване и формиране на почвена кора. За нормалното си развитие

културата изисква неутрална до слабо алкална реакция на почвата (pH 6,7 – 7,8).

Борба с плевелите

Видовият състав на плевелите в посевите с рапица включва представители от различни биологични групи. От **едногодишните**

широколистни масово са застъпени плевелите - бяла куча лобода,

обикновен щир, великденче, овчарска торбичка, мъртва коприва и др. От **едногодишните житни плевели** - ветрушка, лисича опашка, кощрява, житно просо, самосевки от пшеница и др. От **многогодишните плевели** - паламида, балур, поветица. Ранното унищожаване на плевелите намалява тяхната конкуренция спрямо културата и освобождава пространство за растеж, развитие, равномерно гарниране на рапичните посеви и повишаване на зимоустойчивостта на рапицата. Плевелите лайка, лепка и др. възпрепятстват и оскъпяват прибирането на реколтата. Наличието на плевелни семена повишава съдържанието на влага и затруднява съхранението на продукцията.

Химичният контрол на плевелите при рапицата основно се извършва през есента, с почвени или ранно вегетационни хербициди. Така културата се освобождава навреме от конкуренцията на плевелите по отношение на светлина, хранителни вещества и вода.

Хербициди могат да се внасят преди сеитба на рапицата с инкорпориране,

след сеитба преди поникване и през вегетацията.

За да проявят напълно действието си почвените хербициди се нуждаят от обработена до градинско състояние почва и достатъчно почвена влага. Засушаването намалява ефективността им.

Установяване на неприятели

За установяване появата и наличието на неприятели в рапицата през есента могат да се използват жълти водни капани. Те се поставят в посевите в периода на поникване на рапицата, от пет до десет дни след нейната сеитба. При поставяне на капаните да се вземе под внимание следното:

- Капаните са жълти панички, както цвета на рапицата, с кръгла или продълговата форма.
- Паничките се пълнят до половината с вода и към нея се прибавя прилепител (веро), за да не могат насекомите да избягат. Под ръба на паничката да има отвори, за оттичане на течността при дъжд.
- Капаните се разполагат върху почвената повърхност, на около 20 м навътре в посевите и се проверяват на равни интервали от време, най-добре около обяд.
- При топло и слънчево време се улавя най-голямо количество насекоми, а най-малко при студено и дъждовно време.

Рапична стъблена бълха /Psylliodes chrysocephalus/

Рапичната стъблена бълха е постоянен и сериозен вредител по маслодайната рапица. Неприятелят развива едно поколение годишно и зимува като яйце,

ларва и възрастно насекомо. В началото на месец септември възрастните бръмбари излизат от състоянието си на лятна диапауза и започват усилено да се хранят.

Неприятелят може да увреди още непоникналите кълнове на рапицата, а

четири-пет отвора на лист обикновено са фатални за младите растения. Възрастните са най-активни привечер и през нощта. През деня се крият под бучките пръст и под долните листа на растенията.

Очаква се засушаването през летните месеци, да забави сеитбата и поникването на семената. Специално внимание да се обърне на продължително поникващите рапични посеви. Химичен контрол през есента да се проведе срещу бръмбарите преди яйцеснасяне, при **праг на икономическа вредност**:

- 2 бр. възрастни/кв.м. - във фенофаза „поникване”.

СЛЪНЧОГЛЕД И ЦАРЕВИЦА

Фенофаза:

Слънчоглед: „начало на прибиране”

Царевица: „начало на ранна восъчна зрялост” до „пълна зрялост - прибиране”

Основни вредители за периода:

- ✓ Царевичен стъблопробивач /*Ostrinia nubilalis*/
- ✓ Западен царевичен коренов червей /*Diabrotica virgifera virgifera*/

- ✓ Памукова ношенка /*Helicoverpa armigera*/
- ✓ Слънчогледов сечко /*Agapanthia dahli*/
- ✓ Малка сливова листна въшка /*Brachycaudus helichrysi*/
- ✓ Мана по слънчогледа /*Plasmopara helianthi*/
- ✓ Черни петна (фома) *Phoma macdonaldii*/
- ✓ Сиви петна (Фомопсис) /*Diaporthe helianthi*/
- ✓ Алтернариоза /*Alternaria helianthi*/

Царевичен стъблен пробивач /*Ostrinia nubilalis*/

В цялата страна е регистрирана масово вредна дейност от гъсениците от второ поколение на неприятеля.

Младите гъсеници се хранят в пазвите на листата и правят нагриване на епидермиса и паренхима на листата.

При необходимост химичен контрол се провежда в началото на излюпване на гъсениците и преди вгриването им в царевичното растение с разрешените инсектициди. **Праг на икономическа вредност след фенофаза „изметляване”:**

- 90% нападнати растения с по 3-4 повреди на едно растение при царевича за зърно;
- 10% нападнати растения с по 1-2 повреди на едно растение при царевича за семеизобиство;

Памукова ношенка /*Helicoverpa armigera*/

Памуковата нощенка е многояден вид и се характеризира с широка хранителна

пластичност. Отчетените повреди от ларвите на неприятеля по кочаните на растенията са повсеместни. Плътността е различна в отделните области, но се запазва в границите под и около прага на икономическа вредност.

Най-големи щети нанасят гъсениците от второ поколение, които се развиват през месеците юли и август. След излюпване младите гъсеници скелетират листата, а след това изгризват целите листа, хранят се със свилата, а след това правят ходове в кочана. Ходовете са изпълнени с екскременти.

Контролът срещу памуковата нощенка се провежда срещу младите гъсеници преди да са се вгризали. Да продължат да се обследват площите с царевица и слънчоглед за плътността им.

Слънчогледов сечко /Agarantia dahli/

През първата десетдневка на месец август е констатирано начало на вредна дейност на неприятеля в област Варна. Неприятелят развива едно поколение годишно. Ларвите се хранят със сърцевината на стъблото, по което се придвижват отгоре надолу. Когато приключи вегетацията на слънчогледа, ларвите се намират в подземната част на стъблото, където остават да зимуват.

Западен царевичен коренов червей /Diabrotica virgifera virgifera/

Наблюдава се в царевични посеви в областите Враца, Монтана и Плевен. Отчетената плътност на възрастните на неприятеля в област Враца е от 9 до 15 бр./растение, в област Монтана от 5 до 10

бр./растение и в област Плевен от 3 до 15 бр./растение.

Малка сливова листна въшка /Brachycaudus helichrysi/

През юли и август месец се отбелязва увеличаване на площите с поява и вредна дейност в областите Перник и Силистра. Въшките смучат сок от съцветията и горната страна на листата, които загиват.

Мана по слънчогледа /Plasmopara helianthi/

Нападение от мана в системна и локална форма се наблюдава в област Силистра. Патогенът заразява младите кълнове и пониците. Растенията изостават в растежа, имат гъсто разположени листа. Питите са надоразвити, а семената са заразени.

Фомоза (черни петна)/ Phoma macdonaldii/

В област Перник са констатирани повреди от болестта, а в област Търговище нападението е в рамките 5-15%.

Болестта се развива при температура около 15-35°C и достатъчно влага. Заразата тръгва от листа, преминава по листната дръжка и достига стъблото. В основата на

листните дръжки се образуват черни, елипсовидни петна, нарастващи на дължина и ширина. Листата завяхват, листната дръжка почернява и по стъблата се образуват черни лъскави петна, ясно разграничени от здравата тъкан.

Четиригодишен сеитбооборот намалява заразата в почвата. При необходимост може да се проведе превантивно третиране.

Сиви петна (Фомопсис) /*Diaporthe helianthi*/

Поява на болестта се наблюдава в областите: Перник и Видин.

Първите симптоми се проявяват по листните дръжки на най-долните листа, като елипсовидни петна с бледосив център и кафява периферия. При оптимални условия за развитие, 20-25°C и наличие на вода, тези петна могат да се разраснат бързо и да обхванат големи участъци от стъблото. Некрозата прониква в дълбочина, разрушава сърцевината на стъблото и често води до пречупване. Болестта се среща успоредно с фомозата по слънчогледа.

Алтернариоза /*Alternaria helianthi*/

Патогенът причинява тъмно кафяви петна по листата, стъблата, листните дръжки и питите. Петната по листата са тъмнокафяви, със сив център, оградени с жълт хлоротичен ореол. При силно нападение, те се сливат и причиняват изсъхване и разкъсване на листата. Кафяви продълговати петна се появяват по стъблата и листните дръжки, които се сливат и образуват големи черни рани, водещи до пречупване на стъблото.

КАРТОФИ

Фенофаза:

Средно-ранни сортове в равнинните райони - „изсъхване на стъблата“ до „готов продукт за прибиране“

За късни сортове и средно-ранни сортове в планинските райони - „край на цъфтежа“ до „поява на първи плод“

Основни вредители за периода:

- ✓ Колорадски бръмбар /*Leptinotarsa decemlineata*/
- ✓ Картофен молец /*Phthorimaea operculella*/
- ✓ Зимен сив червей /*Agrotis segetum*/
- ✓ Картофена мана /*Phytophthora infestans*/
- ✓ Кафяви листни петна /*Alternaria solani*/

Колорадски бръмбар /*Leptinotarsa decemlineata*/

В област Пловдив се наблюдава начало на имигриране на трето поколение на неприятеля.

Химичен контрол да се проведе при достигане на **праг на икономическа вредност** за ларвите от **20% нападнати растения**;

При посеви за **семепроизводство Праг на икономическа вредност:**

- **20% нападнати растения от ларви и възрастни**;

- **5- 10 бр. ларви и възрастни на 100 растения**;

Навременното прибиране на картофената реколта и унищожаването на растителните остатъци намаляват плътността на неприятеля.

Картофен молец /*Phthorimaea operculella*/

Начало на яйцеснасяне на пеперуди трето поколение е констатирано в София-област (АЕР Ихтиман). Начало на излюпване на гъсеници от трето поколение е установено в област Благоевград (АЕР Разлог). Увеличава се плътността на неприятеля в област Кюстендил. Контролът върху плътността на картофения молец е особено труден поради високият репродуктивен потенциал на

неприятеля и скритият начин на хранене на ларвите. Популацията достига максималната си плътност непосредствено преди изваждане на картофите. Основните елементи за постигане на ефективен контрол в този момент са:

- Навременно прибиране на реколтата и унищожаване на растителните остатъци;
- При доказана висока плътност от неприятеля преди окосяване на листната маса да се извърши химично третиране. Пръскането да се проведе привечер с контактен препарат, с къс карантинен срок;
- Поетапно изваждане на картофите, като се изваждат толкова колкото могат да се приберат незабавно в хранилищата и да не се оставят през нощта на полето;
- Всички клубени с видими повреди да се унищожат (изгаряне или пръскане с инсектициди и заравяне на дълбочина под 30 см);
- В хранилищата картофите да се съхраняват при температура под 9° C, тъй като картофеният молец е много чувствителен на ниски температури;

- Картофите за семе да се съхраняват отделно от картофите за консумация;

Зимен сив червей /*Agrotis segetum*/

Слаб летеж на пеперудите на неприятеля отчитат в област Благоевград. Повредите от нощенки до момента са единични в област Кюстендил. Неустойчивото време, високата въздушна влажност, умерените среднодневни температури и допуснатата зараза по растенията, налагат да се използват системно-контактни или системни фунгициди.

Картофена мана /*Phytophthora infestans*/

Развитие и разпространение на болестта се наблюдават в областите: Монтана и Перник.

При благоприятни условия повредите протичат по дръжките на листата и по стъблата. Тъканите стават кафяви до черни и бързо изгниват.

Кафяви листни петна /*Alternaria solani*/

Единични петна по отделни листа отчитат в област Благоевград. Първите петна се появяват по листата от долните етажи.

Спорите покълват сравнително бързо. Достатъчно е капките вода да се задържат 20-30

мин. върху листата, за да покълнат и заразят тъканите. По клубените повредите са под форма на точковидни до едри петна, леко вдлъбнати с черен налеп по тях. Пръсканията срещу

кафявите листни петна трябва да продължат до узряването на картофите. Културата трябва да се доопази, като при установяване на петна се използват регистрираните фунгициди.

ТЮТЮН

Фенофаза: „цъфтеж“ до „беритба“

Основни вредители за периода:

- ✓ Тютюнев трипс /*Thrips tabaci*/
- ✓ Листни въшки /сем. *Aphididae*/
- ✓ Мана по тютюна /*Peronospora tabacina*/
- ✓ Кафяви листни петна /*Alternaria alternata*/
- ✓ Див огън /*Pseudomonas syringae* pv. *tabaci*/

Тютюнев трипс /*Thrips tabaci*/

Открит е във всички агроекологични райони. Степента на нападение е единични трипси на 10-12% нападнати растения.

Трипсовете смучат сок главно около

нерватурата на листата. В тези места тъканите избледняват, образуват се сребристобели петна и ивици

известни като „бяла жила“. Тези листа не узряват нормално и остават зелени. Да продължат редовните наблюдения на посевите с тютюн. Третиране с някои от регистрираните инсектициди да се извърши, при установяване на плътност от възрастните над **праг на икономическа вредност:**

- единични индивиди на 10 – 12 % от растенията.

Листни въшки /сем. *Aphididae*/

Степента на нападение е до 5% нападнати растения. Все още няма съобщение за поява на колонии от въшки. В областите Кърджали и Пловдив са се появили мозайки, които на места достигат до 30%.

Мана по тютюна /*Peronospora tabacina*/

Независимо от израстването на растенията се наблюдава ново заразяване на 9ти - 10ти лист по тютюна, в резултат от падналите валежи през втората десетдневка на месеца.

Листата на заразените разсад са слабо хлоротични и се извиват куполовидно

надолу, като цялата повърхност на петурата се покрива със сивосинкав спорообразуващ налеп.

Кафяви листни петна /*Alternaria alternata*/

Паралелно с новите петна от мана се наблюдава поява на кафяви листни петна, намиращи се по горните листа на растенията.

Див огън /*Pseudomonas syringae* pv. *tabaci*/

По петурите се наблюдават кръгли, жълтозелени петна достигащи до 1 см. По-късно в центъра им се появява некротична точка, която постепенно нараства и изпълва петното заобиколено от хлоротична зона. При сливането на петната се образуват големи некротични участъци, които причиняват изсъхване на листата.

След проливни дъждове, силни ветрове или градушки веднага да се извърши третиране с разрешените ПРЗ.

ОВОЩНИ КУЛТУРИ СЕМКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

Фенофаза:

Ябълки и круши – „узряване“ до „беритба“

Основни вредители за периода:

- ✓ Обикновена крушова листна бълха /*Cacopsylla pyri*/
- ✓ Ябълков плодов червей /*Laspeyresia pomonella*/ = /*Cydia pomonella*/
- ✓ Червен овощен акар /*Panonychus ulmi*/
- ✓ Кръгломиниращ молец /*Cemiosoma scitella* /= /*Leucoptera malifoliella*/
- ✓ Калифорнийска щитоносна въшка /*Quadraspidotus perniciosus*/
- ✓ Бяла американска пеперуда /*Huphantria cunea*/
- ✓ Листозавивачки /сем. Tortricidae/
- ✓ Струпяване по ябълката /*Venturia inaequalis*/
- ✓ Брашнеста мана по ябълката /*Podosphaera leucotricha*/
- ✓ Огнен пригор /*Erwinia amylovora*/

Обикновена крушова листна бълха **/Cacopsylla pyri/**

Наблюдават се смесени форми на неприятеля - яйца, ларви и възрастни в областите: Пазарджик и Пловдив. Плътността остава над ПИВ.

Засегнатите листа и леторасты почерняват, а плодовете губят пазарната си стойност. Обикновената крушовата листна бълха нанася не само преки повреди, но и пренася опасна микоплазмена болест, която причинява

изсъхване и загиване на крушовите дървета.

Химичен контрол се води срещу възрастни и ларви, при **ПИВ: 4-6% заселени леторасты с колонии от възрастни и ларви.**

Ябълков плодов червей

/Laspeyresia pomonella/ = /Cydia pomonella/

Плътността на неприятеля остава устойчиво висока. През отчетения период продължава развитието на второ лятно поколение – със стадияте масово излюпване и начало на изхранване на гъсениците от ранните етапи на излюпване. Вредната дейност на гъсениците от второ поколение на неприятеля продължава през целия август, до края на септември.

Химично третиране срещу второ поколение, се извършва в момента когато започне излюпването и вгризването на първите гъсеници. **ПИВ за второ поколение: 1,5-2% пресни вгризвания в плодовете.**

Червен овощен акар /Panonychus ulmi/

През месеците юли и август се установи развитие на смесени популации от

летните поколения на неприятеля в областите: Благоевград, Бургас, и Пазарджик. Плътността на червения овощен акар в област Кюстендил е под ПИВ. Отлагане на зимни яйца се констатира масово през месец август.

Химичен контрол да се проведе при достигане на **праг на икономическа вредност:**

- 3-4 бр./подвижни форми на лист при ябълки;
- 5-7 бр./подвижни форми на лист при круши;

Кръгломиниращ молец

/Cemiosoma scitella /= /Leucoptera malifoliella/

През месец юли се наблюдава повишаване на популационната плътност и разширяване ареала на разпространение при развитие на второ и трето поколение на неприятеля в област Пазарджик. През месеца август приключи развитието на 3-то поколение на КММ – с регистрирани стадии изхранване на гъсениците и начало на какавидиране.

Да продължат ежеседмичните обследвания и моментите за извеждане на контрол да се определят прецизно за конкретното насаждение. Да се опръскват добре горните етажи от короната, където се концентрира летежът и яйцеснасянето на това поколение. При доказана плътност, продуктите за растителна защита да се прилагат съгласно техния механизъм на действие. **Праг на икономическа вредност: 2-3 броя яйца и мини на лист;**

Калифорнийска щитоносна въшка

/Quadraspidotus perniciosus/

През месец юли се наблюдава начало на живо раждане и вредна дейност на ларви от второ поколение.

Силно размножаване на вредителя се наблюдава в

областите: Пазарджик и Пловдив. През август приключи развитието на второ лятно поколение. На площи с установено нападение да се извърши задължително

пръскане, с което ще се намали зимуваният запас. **Праг на**

икономическа вредност:

- 10 бр. ларви на еднометрова клонка;
- 2-3 бр. нападнати плодове;

Бяла американска пеперуда

/Hyphantria cunea/

През настоящата година е установена висока плътност и вредоносна дейност от гъсеници от първо и второ поколение на неприятеля,

основно по дървесните видове в градските зони. Отчита се повишаване на

плътността от второ поколение в областите: Пазарджик и Пловдив. Видът повишава

плътността си и разширява ареала на разпространение. Вредят гъсениците - младите скелетират

листата частично, изгризвайки долния епидермис и паренхима, по-възрастните надупчват листата, без да засягат жилките, а най-възрастните изяждат цялата листна петура. След като се изхранят гъсениците какавидират под напуканата кора, по стволите на дърветата или плитко в почвата и остават да зимуват там.

При ниска плътност, гъсеничните гнезда механично се изрязват, изнасят от насаждението и изгарят. При висока плътност, срещу новоизлюпените гъсеници се провежда химично третиране.

Листозавивачки /сем. Tortricidae/

Летеж на пеперуди от новото поколение е установено в област Пловдив.

Плътноста на неприятелите остава ниска под ПИВ.

Струпяване по ябълката /*Venturia inaequalis*/

Падналите валежи през юли, благоприятстваха развитието и разпространението на

болестта в овощни насаждения с пропуски в растителната защита.

Силно нападнатите плодове обикновено се деформират, напукват и често окапват преждевременно

Брашнеста мана по ябълката /*Podosphaera leucotricha*/

През месец юли в област Благоевград се констатира от първа до трета степен на нападение.

За да се намали заразата от

патогена за следващата година, е необходимо да се изрежат и изгорят нападнатите леторасти. Специално внимание да се обърне на масиви със сортова чувствителност към паногена.

Огнен пригор /*Erwinia amylovora*/

От средата на месец юли се отчитат и първите по-масови прояви от болестта. Агроклиматичните условия са подходящи за масови инфекции.

КОСТИЛКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

Фенофаза:

Череша и вишни: „растежът на леторастите е приключен“

Сливи: от „начало на оцветяване на плодовете“ до „консумативна зрялост“

Праскови: „беритбена зрялост“ до „консумативна зрялост“

Кайсии: „растежът на леторастите е завършил“

Основни вредители за периода:

- ✓ Черна черешова листна въшка / *Myzus cerasi*/
- ✓ Тетранихови акари /сем. *Tetranychidae*/
- ✓ Сливов плодов червей /*Laspeyresia funebrana*/ = /*Grapholita funebrana*/
- ✓ Източен плодов червей /*Grapholitha molesta*/
- ✓ Прасковен (клонков) молец /*Anarsia lineatella*/
- ✓ Черничева щитоносна въшка /*Pseudaulacspis pentagona*/
- ✓ Листни Въшки / сем. *Aphididae*/
- ✓ Бяла ръжда (Цилиндроспориоза) по череша и вишна /*Blumeriella jappii*/
- ✓ Брашнеста мана по прасковата /*Sphaerotheca pannosa*/
- ✓ Късно кафяво гниене/ *Monilinia fructigena*/

Черна черешова листна въшка / *Myzus cerasi*/

Плътност около прага на икономическа вредност е отчетен в областите: Кюстендил, Пловдив, Силистра и Стара Загора.

Тетранихови акари /сем. *Tetranychidae*/

Условията през отчетените месеци благоприятстваха развитието на неприятеля и допринесоха за формирането на по-висока плътност.

Сливов плодов червей /*Laspeyresia funebrana*/ = /*Grapholita funebrana*/

През месеците юли и август продължава летежът, яйцеснасянето, излюпването, вгризването и изхранването на гъсениците от второ

поколение на неприятеля. Излюпената гъсеница се вгризва в плода непосредствено до мястото на снесеното яйце. Около костилката, в месестата част на плода, изгризва галерия изпълнена с екскременти и огризки. За да завършат развитието си, гъсениците от това поколение повредят 1-2, а в отделни случаи и 3 плода. Повредените плодове преждевременно окапват.

Химичният контрол се провежда в началото на излюпване и вгризване на гъсеницата и ПИВ за второ и трето поколение: 1,5-2 % пресни вгризвания в плодовете;

Източен плодов червей /*Grapholitha molesta*/

Развитие и вредна дейност на източен плодов червей в сливови градини се наблюдава в област Пловдив. Плътноста на неприятеля е над ПИВ – 20-30 пеперуди/седмица/на феромонова уловка в област Пловдив. За борба срещу неприятеля се провежда по едно третиране срещу първо и второ поколение. При прасковите масово излюпване и вредоносна дейност на гъсениците от второ поколение е констатирано в цялата страна. Повредените плодове загиват, дават признаци на преждевременно узряване и окапват.

Химичен контрол се провежда в края на летежа на пеперудите и началото на излюпване на гъсениците при ПИВ:

- 10-15 бр. пеперуди/уловка/седмица – през вегетацията
- 2-3% нападнати леторасты за млади градини
- 5% повредени леторасты или 2-4% нападнати плодове за плододаващи градини.

Трасковен (клонков) молец /*Anarsia lineatella*/

През месец юли протича развитието на второ поколение на неприятеля. Гъсениците от това поколение вредят както по леторастите така и по плодовете. Нападнатите леторасты клонват, връхната им част изсъхва заедно с листата, а растежът им спира. По плодовете вредят, като изгризват къс ход в месестата част. Повредата прилича на тази от плодовите червеи. През август започват да летят пеперудите от трето поколение. Гъсениците от това поколение се развиват изцяло в плодовете.

Третиране се провежда при ПИВ: 3% повредени плодове от гъсеницата.

Черничева щитоносна въшка /*Pseudaulea pentagona*/

В началото на месец август се наблюдава яйцеснасяне на трето поколение в област Благоевград. До края на месеца е установена масово вредна дейност и разпъзване на ларви.

Листни Въшки / сем. *Aphididae*/

През месец август, поради високите температури на въздуха и ниската атмосферна влажност размножаването на листните въшки е забавено и те изпадат в депресия.

С по-ниска популационната плътност продължава вредната дейност на

листните въшки при сливите. При прасковите вредната дейност е ограничена.

Бяла ръжда (Цилиндроспориоза) по череша и вишна /*Blumeriella jappii*/

След беритбата на плодовете, третиране срещу бяла ръжда е проведено в областите: Благоевград, Бургас, Кюстендил, Пловдив и Сливен.

Брашнеста мана по прасковата /*Sphaerotheca pannosa*/

Въпреки провокиращите агроклиматични фактори, се отчита добра опазеност от патогена. Отчетена е слаба степен на нападение от болестта в областите: Благоевград, Пазарджик и Сливен.

При откриване на първи петна, до привършване на вторичния ръстеж, да се проведе третиране, като се следят карантинните срокове и сроковете за беритба на плодовете. За да се намали заразата от патогена за следващата

година, е необходимо да се изрежат и изгорят нападнатите леторасти. Специално внимание да се обърне на масиви със сортова чувствителност към паногена.

Късно кафяво гниене/ *Monilinia fructigena*/

Повреди от късно кафяво гниене се наблюдават от наедряване на плода до неговата консумация. При благоприятни условия за развитие на болестта, по плодовете се появяват меки, воднисти, а впоследствие кафяви петна с концентричните кръгове, покрити от

жълто-бели или пепелносиви спорообразуващи туфи. При ниска влажност целият плод се сбръчква и се мумифицира.

През месец август е установено нападение от патогена от втора до трета степен.

Наблюдават се петна с туфи по

зреещите сортове праскови в отделни градини в района на Благоевград, където са проведени третираня до средата на месец август.

ЛОЗЯ

Фенофаза: „наедряване на гроздовете“ до „начало узряване“

Основни вредители за периода:

- ✓ Шарен гроздов молец /*Lobesia botrana*/
- ✓ Лозова краса /*Eryophyes vitis*/
- ✓ Мана по лозата /*Plasmopara viticola*/
- ✓ Брашнеста мана /*Oidium tuckeri*/
- ✓ Сиво гниене /*Botrytis cinerea*/
- ✓ Еска по лозата / *Phaeomoniella chlamydospora*/

Шарен гроздов молец /*Lobesia botrana*/

През месеците юли и август се проследи развитието на трето поколение за областите:

Благоевград, Пазарджик, Пловдив и Търговище. Начало на летеж на пеперуди от трето

поколение на неприятеля с отчетена плътност около ПИВ - 95 бр. пеп./ФУ/седмица е установен в област Благоевград.

Гъсениците от това поколение повреждат зазряващите и вече узрелите зърна на гроздето, като ги оплитат с копринени нишки. Вследствие на повредите се създават условия за проникване на причинителя на сивото гниене. Да се извърши третиране срещу гъсениците, при **праг на икономическа вредност за трето поколение:**

- **десертни сортове - 7-8 гъсеници на 100 грозда;**
- **винени сортове - 10-12 гъсеници на 100 грозда.**

Лозова краста /Eryophyes vitis/

Не е установена висока популационна плътност над регистрираните ПИВ.

Мана по лозата /Plasmopara viticola/

Констатиран са 2 кратки инкубационни периода на болестта с продължителност от 4 дни. Химичната борба продължава, като до момента са извършени до 7 броя третирания.

По време на наедряване на зърната причинителя на болестта прониква през дръжчицата. Зърната покафеняват, набръчкват се и изсъхват.

С цел опазване и гарантиране изхранването на гроздето се налага извършване на редовни пръскания. За намаляване на

риска от придобиване на устойчивост, използваните продукти за растителна защита да са с различен механизъм на действие. Да се съблюдават карантинните

срокове на прилаганите продукти и сроковете за беритба на гроздето. Последното третиране да се проведе три седмици преди гроздобера.

Брашнеста мана /Oidium tuckeri/

Отчетено е нападение от 1-3-та степен по листата и 2-ра степен по гроздовете (нападнати до 25% от гроздовете).

При нападение по наедрелите зърната се

появяват тъмнокафяви петна, виждащи се при изтриване на прашестия налеп. Оидиумът се развива

повърхностно, като вътрешността на зърното остава здрава и продължава да расте, ципата се напуква, и семките се откриват. След омекване и прошарване на зърната брашнестата мана вече не ги напада, а се развива само по чепките, колтуците и зелените върхове на леторастите. През месец август опасността от тази болест нараства, затова наблюдението върху развитието на патогена трябва да продължи.

Сиво гниене /Botrytis cinerea/

Развитието на болестта се активира през втората половина от месец юли. Отчетено е нападение при чувствителни сортове първа степен до 5-8%. Проведени са от едно до три третирания. В

края на месец август са установени първи петна по гроздовете. Степента на нападение до момента е слаба в отделни масиви 0-5%.

При зараза от сиво гниене, по зърната се появяват дребни кафяви петна, които постепенно са увеличават и обхващат цялото зърно. Ципата на заболялите зърна става светло-кафява, лесно се обелва и се пука.

Климатичните условия през месец август ограничиха симптомите на болестта, но запазиха инфекционния фон. Установени са и двете форми на болестта. Наблюдава се частично изсъхване на рамена на лози (5-7 % нападнати латораста).

Еска по лозата / Phaeomoniella chlamydospora/

За повече информация ползвайте Бюлетините на Областните дирекции по безопасност на храните!

За извеждане на борбата с болестите, неприятелите и плевелите, да се прилагат само разрешените за употреба продукти за растителна защита при съответната култура, вредител и в регистрираната доза!

Съгласно чл.107, т.3 от **Закона за защита на растенията (обн. ДВ бр.61 от 25.07.2014 г.)**, се забранява прилагането на продукти за растителна защита чрез въздушно пръскане!

Като изключение от забраната, продукти за растителна защита могат да се прилагат чрез въздушно пръскане само след писмено разрешение, издадено от директора на Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ), когато е на лице опасност за растенията и растителните продукти, посочена в чл.109 ал. 1 от Закона за защита на растенията.

Съгласно Закона за пчеларството (обн. ДВ, бр. 57 от 24.06.2003г.):

Чл. 33. (1) Забранява се употребата на продукти за растителна защита и препарати за дезинфекция и дезинсекция върху земеделски и горски култури, трайни и крайпътни насаждения и медоносна растителност, намиращи се във фаза на цъфтеж и през периода на отделяне на мана.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 8 от 2011 г., в сила от 25.01.2011 г.) При масово проявление на вредители и авиационно третиране на земеделски и/или горски култури, с продукти и/или препарати за растителна защита по ал. 1 в райони, в които има пчелини, собственикът на земеделската и/или горската култура осъществява третирането, след писмено разрешение на областната дирекция по безопасност на храните.

Закупуването на продукти за растителна защита трябва да става само от търговски фирми, притежаващи Разрешение / Удостоверение за търговия с ТПЗ!

Изготвили:

Мила Лазарова – главен експерт в дирекция РЗКППЗ

Даниела Василева – младши експерт в дирекция РЗКППЗ